

2682.

Taschebän hautatutkimukset ja löydöt
N° 1-27.

Arbatin kurgaani N° 28-31.

Dr. S.M.Y. Ash.
XXVI

Taschebä.

Hautatutkimukset ja löydöt Taschebä'llä.

Minusinskistä länsi-lounaasen Abakan-joen toisella puolella ja arvaten toista kymmentä virstaa sen laskusta Jeniseiin on muutama neliövirstan alalla monta kymmentä isompaa ja pienempää hautakumpua, jotka suurimmaksi osaksi ovat kootut kivistä. Matka haudoille lasketaan sanotusta kaupungista 28:ksi virstaksi ja käy Ust Abakanskoje-nimisen kylän kautta, josta niiden sanottiin olevan 10 virstan päässä lähellä Taschebä-nimistä puodasta. Aron läntisellä puolella olevat vuoret ovat kaikkein lähinnä. Niistä lukuiset pystökivet luultavasti olivat saadut. Muilla sivuilla rajoittuu näkyala etäisemmillä vuorilla, paitsi lounaasen, jossa tasanko jatkuu vuorien välillä taivaanrantaan myöden: tässä leviää silmien edessä Abakanin aro. Ennen oli lähin seutu ollut metsäinen.

- I. Erään tšekäläisen kunnan varrella seisovassa pystökivessä oli kesällä 1889 löydetty ennen tuntematon kirjoitus, jossa on ainoastaan toista kymmentä kirjainta. Saatuansa tästä löydöstä tietoa kävivät valtioarkeologi J.R.Aspelin ja maisteri A. Snellman, jotka mainittuna kesänä suorittivat hautatutkimuksia Minusinkin seuduilla, kirjoitusta kopiaitsemassa. Samassa tilaisuudessa otettiin myös valokuva muutamista tällä paikalla olevista hautakummuista. - Sittemmin eli lokakuun 3:nä p:nä, palattuansa Mongoliasta, ryhtyi tohtori A.O.Heikel, tarkempiin hautatutkimuksiin

2682.

Taschebá.

Taschebálla.

Ensityöksi otettiin luonnollisesti sen kivikummun tutkiminen, jonka vieressä sanottu kirjokivi seisoo. Aika ja ilma kuitenkin pakottivat pikaiseen tutkimukseen, jonkatähden tutkija katsoi parhaaksi ryhtyä kanavan kaivamiseen halki kummun. Että se oli alkava kirjokiven kohdalta, näytti luonnolliselta. Kummun vastakkaisella puolella makasi 375 sm. pitkä ja 65 sm. leveä kivi, jonka maata vasten käännettyllä puolella havaittiin sen keskikohdalla omituinen naamapiirustus (kivi N° 11, kuvattu). Myöskin muutamiin muihin pystökiviin oli eläimen y.m. kuvia hakattu, mutta merkillisimmältä näytti sanottu naamakivi, joka tuli kanavan toiseksi rajapyykkiksi.

Kumpu ei ollut päältäpäin ensinkään tasainen, eikä se kohonnut maapintaa korkeammaksi kuin lähes 2 meet., vaan oli siinä useampia syvennyksiä, joita on pidettävä ainakin osaksi aartenkaivajien jälkinä. Niinpä oli sen länsi- ja eteläsyrjiin matala valli muodostunut arvaten kummulta nostetuista kivistä. Ison kanavan kohdalla oli kolme syvennystä, jotka kuitenkin ainoastaan osaksi lienevät syntyneet ihmiskäden kautta. Kanavan pituus oli 20½ meet. - tämä määrä ilmoittaa samassa kivihaudan diameeteria - , ja sen leveys noin 2 1/5 meet. Kaivaminen alkoi yht'aikaa kanavan kumpaisestakin päästä. Kohta kaivamisen alussa haivaittiin kanavan kumpaisessakin päässä lähellä kummun pintaa tuohikerros, jota vähän multaa tahi muutamat kivet peittivät. Huomattavaa on, että tämä kerros kanavan kaakkoispäässä tuli näky-

2682.
Tascheba.

viin sen oikealla puolella, mutta luoteis-
päässä sen vasemmalla. Tämä viittaa siihen,
että tämä tuohikerros mahdollisesti jatkui
kummun koillisen puoliskon yli, joka yli-
päänsä olikin korkeampi ja näytti eheämmäl-
tä kuin lounaspuolisko, joka sitä vastoin
oli matalampi eli enemmän hajoitettu. Kuopat
koillisessa puoliskossa ovat myös aivan pie-
net ja matalat verrattuina lounaispuolisiin
kuoppiin. (Jos ei lumituisku olisi työtä
keskeyttänyt, olisi kummun tutkiminen jätet-
tu myös koilliseen päin). Muuten oli kana-
va täytetty pienemmällä kivillä, joiden vä-
lissä oli multaa, vähän tuhta, lahonneita
puukappaleita, siellä täällä saviastian sir-
paleita ja luupalasia.

Kun kanava koko pituudeltaan oli puh-
taaksi kaivettu enemmän kuin meeterin syvyy-
delle, paljastettiin keskellä kumpua eheitä
puu- ja tuohikerroksia. Noin 8-10 sentimee-
terin paksuisia puita, jotka osaksi olivat
laudantapaisia, tuli ensinnä näkyviin ja ma-
kasivat ne ladottuina vierekkäin kanavan poh-
jalla, jossa täyttivät $6\frac{1}{2}$ meeterin suuruisen
alan. Kanavapohjan lounaisella sivulla tämä
puukerros oli pari meeteriä lyhyempi. Muuten
tämä ala haudan keskellä oli aivan sileä
ja eheä, mutta kohosi se kanavan pohjois-
puolella (a kohdalla) lähelle 40 sm. maa-
pinnan alle, mutta keskelle kuoppaa B se
taas alentui meeterin syvyydelle sen pohjankin
alapuolelle. Samoin sanottu puukerros kohosi
melkoisesti kanavan lounaista syrjää myöten.
Siis kuoppa B oli syntynyt tämän puukerrok-
sen vajoamisen kautta. Tämän puukerroksen al-
la oli tuohia, joita oli yli saman alan

2682.
Taschebá.

koottu toistakymmentäkin toistensa päälle. Tuohien alla taasen oli vierekkäin ladottuja puita, niinkuin niiden päälläkin, mutta toiselle suunnalle käyviä. Näiden puu- ja tuohikerrosten poisrevittäessä löydettiin esineet, N° 1-14 ja 17. Kun sanotut puut ja tuohet olivat saadut poiskorjatuiksi, paljastui pitkän kanavan koillista syrjää 4 pienempää hirttä päällepäin asetettuina, niinkuin huoneen seinässä ainakin. Tästä selviää, että sanotut puu- ja tuohikerrokset, (jotka yhteensä olivat noin 40 senttimeeterin vahvuutta), kuuluivat suojan kattoon, ja että päällimäiset ladotut puut olivat malkoja, joita maa ja kivet painoivat alas. (Äsken mainittu ohut tuohikerros, joka havaittiin kaivamisen alussa lähellä kummun pintaa, lienee aiottu pikemmin itse kummun kuin nyt kerrotun suojan päitteeksi). Mitenkä muut seinät olivat sijoitetut ja kuinka iso rakennus kokonaisuudessaan oli ollut, siitä ei päästy selville; nähtävästi olivat toiset seinät samoin kuin katonkin muunpuoliset osat hajoitettut aikuisempien kaivausten kautta.

Kanavan lounaissyryssä paljastettiin vähitellen omituinen karsina-rakennus, jota oli muodostamassa ensinnä 8 isompaa patsasta (a-h) ja niiden välillä maahan lyödyt pienet seipäät tuuman paksuutta. Patsaat olivat nähtävästi kattoa kannattaneet ja huomattiin niistä a ja d ensiksi, jotka eivät olleet meeterinkään pitkiä l. korkeita ja alkoivat kohta katon alapuolelta. Kummun pinnalle oli näiden patsaiden yläpäistä $1\frac{1}{2}$ meet. Pienet seipäät olivat ainoastaan $\frac{1}{2}$ meeterin korkeat, ja niitä ei ollut joka seiväsvälissä. Sei-

2682.
Tascheba.

päitten luku patsaan c ja b välillä, jossa olivat täydellisimmin säilyneet, oli 30. Paikoittain niitä myös oli kaatunut karsinoin, mutta saattoi kuitenkin tulla siihen päätökseen, että ne olivat muodostaneet oikeastaan vaan kaksi karsinaa (A' ja C'), joissa oli seipäitä nähtävästi ollut joka sivulla. Patsaitten a - e ja b - f välillä ei niitä sitä vastoin ollut ensinkään. Paitsi sitä maaperäinen pohja välisosastossa B' olikin noin $\frac{1}{2}$ meet. korkeammalla kuin osastoissa A' ja C'. Väli B' onkin sentähden pidettävä käyttävänä l. kujana kahden karsina A' ja C' välillä, jotka muuten olivat täytetyt hevosen, kampaan ja ehkä muittenkin eläimien luilla, mutta ei ainoatakaan pääkalloa ollut niiden seassa.

Maaperäinen pohja, joka oli savea ja santaa sekaista maata, oli muussakin kanalvan keskiosastossa karsinain ulkopuolella samalla korkeudella kuin kujassa B'. Tuo paksu mullan ja tuohen peittämä tuohikatto oli vajonnut pohjaa l. maapermantoa myöden missä kerrottu seinä ja mahdollisesti patsaat sitä siitä eivät olleet estäneet. Sopii ajatella, että mainitut löydöt, jotka ovat kuuluneet ratsuhevosen asulle, alkuaan olivat asetetut kerrottuun suojaan katon alle, mutta että ne sen pudottaissa maahan tunkeutuivat kattopuitten ja tuohen joukkoon, josta ne sentähden löydettiin. Sanotun johdosta sopinee lisäksi otaksua, että tämä kerrottu suoja olisi ollut jonakuna vainajan läävänä, jossa hevosen ratsukalut riippuivat (kujassa) ja sen ynnä muiden eläimien luut olivat kootut karsinoin. Erityinen

2682.
Tascheba.

eläinluiden (ja kapineitten) säiliöpaikka ei liene - Radloffin tekemien kaivausten mukaan (Aus Sibirien) - tavaton ilmiö Siperian haudoissa. Sitä tärkeämpi olisi kummun koillisen osan kaivaminen, jotta päästäisiin selville missä itse vainajan jäännökset lienevät.

Pienemmät, noin meeterin levyiset poikki-kanavat etelään ja lounaasen tehtiin, koska karsinalaitos näkyi antautuvan sinnepäin.

Haudasta löydetyt esineet:

1. Neliskulmainen kultarengas, $33\frac{1}{2}$ sm. pitkä ja $22\frac{1}{2}$ sm. leveä; varras on kolmikulmainen, ja sen pisin sivu 7 sm.
2. Remelin päätysolitius -muotoa, tehty kahdesta kultalevystä, joita kolme kultanaulaa pitää yhdessä. Esine on 32 sm. pitkä ja $28\frac{1}{2}$ sm. leveä.
3. Soljenmuotoinen solitus kultalevystä, jossa on kaksi naulanläpeä. Samaa muotoa kuin № 13.
4. Ympyriäinen solitus kultalevystä; alapuolella jälkiä kolmesta hopeanaulasta.
5. Samoin.
6. Samoin.
7. Samoin.
8. Samoin. Syrjästä puuttuu palanen.
9. Kolmas osa samanlaisesta solituksesta, kuin edelliset. Ollut nähtävästi tulessa, niinkuin ehkä edellisetkin, mutta missä? Kum mussa tulen jälkiä ei.
10. Neljäs osa pienemmästä, mutta muuten samanlaisesta solituksesta, kuin edelliset. Yksi naulanreikä.

Nämät kultaesineet painoivat Minusinskissa 15 solotnikkaa (à 7 ruplaa).

*Sitten
sytyttivät
kaivajat
kummun
otetut
tuohet.
A.O.H.*

2682. Taschebå.
11. Kankikuolaimet raudasta. Puhdistuksen kautta on kultakirjaus kangissa ja renkaissa tullut esiin. Kts. Konserv. päiväkirjaan 12/V 90.
12. Kaksi jalustinta raudasta 3-ortisilla pohjilla. Konserv. p.kirjassa 12/V 90: »Vaskiset lehtikoristukset tulleet näkyviin pohjan sisäpuolelta sekä kylkiraudoissa että kannattimissa. Yksi palanen toisen jalustimen pohjassa irtaantunut».
13. Kaksi ohuetta, mutta sileätä solitusta pronssista samaa muotoa, kuin yllä N° 3. Toinen on 32 x 21½ sm. toinen 19 x 13½ sm. laaja.
14. Eheä solki pronssista -muotoinen; kaksinkertaisessa solituksessa lienee naula hopeinen. Solki on 32 mm. leveä ja palin 21 sm. pitkä. Esineessä tarttunutta rautaruostetta.
- N° 1-14 löydettiin kanavan keskikohdalta tuohien alta.
15. Solitusnauha pronssista -muotoa, 35 sm. pitkä; läpi toisessa ympyräisessä päässä, toisessa niittauslevy. Löydetty patsaan c. viereltä.
16. Ehkä samanlaatuinen esine raudasta, kuin edellinen, vaikka niittauslevyä ei ole, 42 sm. pitkä. Silmukkeen viereen on tarttunut palanen pronssista lehtikoristusta (kts. N° 19). Löyd. = edellinen.
17. Rengas remelisolituksella, kaikki raudasta. Koko esine 32 x 24½ sm. laaja. Löydetty kahden kultasolituksen kanssa.
18. Sahattu, suorakulmainen luokappale, 88½ x 6½ x 3 mm. Keskestä vähän kaitasempi. Löyd. karsinasta A'.

17
Kullakanen v. 19

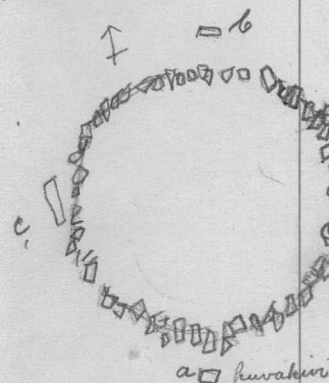
2682.
Tascheba.

19. 30 sirpaletta pronssisista lehtikoristuksista; pieni kulkunen - kivi sisässä - luultavasti samasta aineesta; pieni rengas, joka alkuaan on ehkä ollut puolisfeerinmuotoinen; 4 tasaista levymurua; yksi mykevä levymuru ja yksi solituksen naula (vrt. e.m. N^ossa 4). Rengas, levymurut ja naula ovat ehkä hopeasta. Nämät esineet löydettiin patsaitten c ja h kohdalta karsinoista, paitsi kulkunen, joka oli lähellä kultaesineitä.
20. 13 saviruukun kaulapuoleen kuuluvaa kappaletta, jotka löydettiin kuopan A ja sieltä alkavan tuohikaton alta. Kappaleet yhteensovitettut. Kohta kaulan alapuolelta alkaa siisteitä koristeita, joita on joka kohdalle yhtä taajaan tehty kahden viivantapaisen uurren väliin (vrt. N° 22 alempana).
21. Raakatekoinen saviruukun pohja, johon on liitetty 7 kappaletta; yksi kappale ei ole voitu sovittaa. Löydettiin karsinan A' eteläisen seinän ulkopuolelta.

*Haudan pohja
päinos, kuv.
SMY A. XXVI*

- II. Varsinkin kurganipaikan lounas- ja länsisyrjässä oli useampia aivan pieniä ja matalia hautoja, joiden ääressä oli useampikin pystökiviä. Eräs semmoinen kaivettiin samassa tilaisuudessa kuin edellinen kumpukin. Se muodostui noin $\frac{1}{2}$ meeterin leveästä ja $\frac{1}{4}$ meeterin korkeasta kivivallista, jonka keskellä maa oli kuopalle vajonnut. Kehän ulkopuolella oli seisonut 4 pystökiveä. Yhdessä niistä eli kivessä a, joka oli 180 sm. pitkä ja 80 sm. leveä leveimmältä kohdalta, näkyi veistokuvan jälkiä varsinkin sen toisessa kapeasivussa, joka oli luoteesen. Siinä oli yläpäässä 8 poikkiuurrosta ja sivun

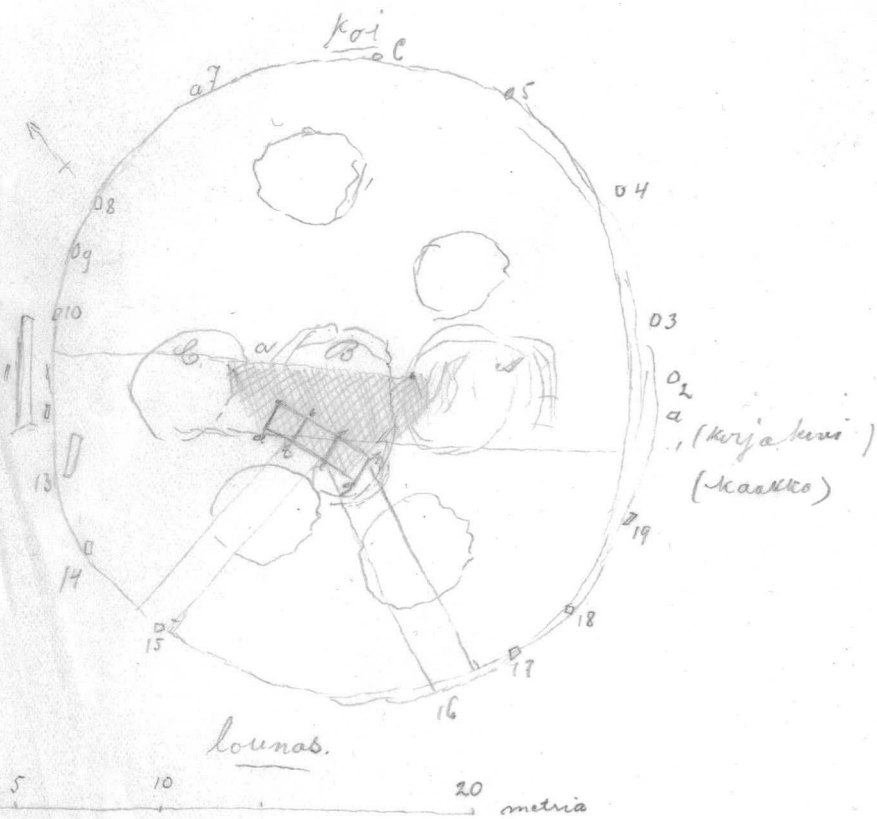
Tascheba. Hauta II.

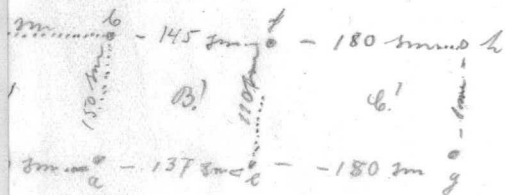
a □ kuvakivi

1 2 3 4 5

8 metria

Karsinat.

2682.
Tascheba.

keskuuden alapuolelta kohosi mykeys. Haudasta löydettiin ainoastaan kaksi mullalla täytettyä saviruukkuu.

22. Pitkänsoikea saviruukku, 40 sm korkea, pohjasta $10\frac{1}{2}$ sm ja suun reunalta melkein 14 sm leveä, on kupeilla kaunistettu samanlaatuisilla viivakoristeilla, kuin edellä mainittu N° 20, mutta ovat koristeiden rajaviivat tässä kaikki samansuuntaiset.
23. Leveäsuinen ja huonompi ruukku kuin edellinen; 18 sm korkea, pohjasta 10 ja suusta 13-14 sm leveä. Kokoonpantu useista kappaleista; muutamia sirpaleita puuttuu.
24. Paitsi sitä löytyi 4 suupuolista kappaletta y.m. palasia toisesta samanlaisesta ruukusta.

III. Samalla paikalla kuin edelliset kaivettiin kolmaskin hautakumpu, jossa ei ollut kiviä ensinkään, vaan multaa, jonka tähden se oli päältä sileä ja pyöristetty. Sen ympärillä seisoi 4 pystökiveä koillisessa, lounaassa, luoteessa ja kaakossa. Kahden ensimmäisen väli oli 13 mt. ja 20 sm. Kanavaa aljettiin kaivaa koillisesta pystökivestä, joka oli 165 sm korkea maapinnalta, 45 sm leveä ja 22 mm paksu. Kiven laidat olivat pyöristetyt ja sen läntisen puolen yläpäässä näkyi uurros, ikäänkuin kaula korkealle ja kapealle päälle, jossa kuitenkin ei voitu huomata mitään kasvojen piirteitä. Kanava tehtiin noin metrin syvyydelle, sitten jatkettiin kuopan kaivamisella keskelle sitä ja kumpua, jossa tällä tutkimuksella ei havaittu muuta kuin selviä tuohen- ja puun jälkiä kummun peitosta sekä sen sisästä ha

25. Janaisia ja harvinaisia luu- ja saviruukun

2682.

Taschebá.

sirpaleita , jotka näkyivät olleen tulessa.

IV. Isompien hautakumpujen välisellä alalla näkyi useampia , aivan pieniä , tuskin maapintaa korkeampia ja ainoastaan noin pari metrin laajoja kivikasoja. Nämät sanottiin olevan tatarilaisia hautoja, ja kuuluivat he vieläkin paikottain hautaavan vainajansa yhtäläisiin kivikasoihin, kuin sanotut Taschebálla ovat. Ainakin kerran vuodessa kerrottiin tatarien pitävän peijaisia kuolleitten muistoksi, jolloin hevoslihaa syödään hautojen vieressä ja hevosten päät sidotaan puihin tai seipäisiin. On jo ennen huomautettu , että ensimmäisen kivikummun karsinoista ei löydetty ainoatakaan pääkalloa, vaikka niissä kyllä oli muita hevosenkin luuta. Ehkäpä siis myös hakaseilla, joiden rakentamat Taschebán haudat ylipäänsä lienevät, oli sama tapa uhrattujen hevosten suhteen, kuin sanotuilla tatareilla ja heidän heimolaisilla Altain seuduilla. (Niinpä tjermissitkin vielä tekevät uhrimetsissään Ufán ja Vjatkan lääneissä).

Mainittuja kivikasoja tutkittiin samalla kertaa, kuin edelliset kummutkin, 8 kappaletta. Kukin kasa sisälsi ainoastaan yhden luurangon.

1:n kivikasa oli 6 metrin päässä länsipuolella isoa tutkittua hautakumpua. Keskellä kehää, jossa oli muutamia pieniä pystökiviä , ja kohta päällimmäisen kiven alla tarttui kuokka jo entiseltään rikkinäiseen pääkalloon, joka oli luoteessa; jalat makasivat kaakossa.

2682.
Taschebá.

- 2:nen kasa oli 7 metrin päässä etelään isosta kummusta . Kasan itä- ja länsipäässä näkyi yksi pieni, 20-30 sm korkea pystökivi. Kivien väli oli melkein 2 meet. Kehää myös piirittivät pienet pystökivet . Pääkallo lännessä , kasvot alaspäin, niinkuin edellisessäkin haudassa, ja $\frac{1}{2}$ metrin syvyydessä maanpinnan alla.
- 3:sta kasasta löydettiin hyvät luut 65-70 sm syvyydestä samassa asennossa , kuin edelliset.
- 4:ssä kasassa samoin. Ruumiin pituus 159 sm. Tuohi peitti vainajan päätä, rintaa ja vatsaa, mutta muu osa ruumiista oli peittämätön. Kasvot oli käännetty lounaaseen. Vasen käsi oli pitkin vasenta sivua, mutta oikea käsi näytti olevan poikki kyynärpästä , koska olkavarso makasi käännettynä ylöspäin; kyynärvarsi sitä vastoin pitkin ruumista, niinkuin toisellakin sivulla.
- 5:s kasa sisälsi arvattavasti naista sillä löydettiin:
26. Korvarengas vaskesta ja hopeasta , vasemmalta korvalta; ? -muotoinen. Alemman osan yläpään ympäri oli kierretty vähän keltaista lankaa. Asento kuin edell. Ruumista peitti lauta; pituus 158 sm. Kiviä oli ainoastaan maanpinnalla, ei ruumiin päällä, niinkuin edellisessä. Oikea käsi koukistui pitkin samaa sivua, vasen yli vatsan. Teräväpiikkinen kuokka tarttui 60 sm syvyydessä pääkalloon, jossa sen takia läpi.
- 6:ssa kasassa luuranko 170 sm pituutta lännestä itään ja 65 sm syvyydessä ; lautojen ja 7 kiven peittämänä.
- 7:mäs luuranko oli pantu melkein maanpinnalle, sillä sitä peittivät ainoastaan muutamat ki-

2682.

Taschebá.

vet . Asento pää lännessä ja jalat idässä. Pää käännettynä alaspäin ja vajonnut rintaan; leuka puuttui; vasen reisi nostettu likelle päätä, kun sitä vastoin sen jalka ja sääri- luut olivat luonnollisessa asemassa. Muut luut myös hajotetut ja epäjärjestyksessä . Tästä saattaa päätätä , että ruumis oli rikkilyöty ennen hautaamista ja ett'ei sitä sen takia ole maahankaan kaivettu.

8:sas luuranko ainakin 165 sm pituutta. Löydettiin:

27. Isorenkaiset kuolaimet raudasta vainajan vasemmasta kädestä. Toinen rengas on irtonainen. Pää idässä ja 55 sm maanpinnan alla. Ainoastaan jaloilla näkyi puunjäännöksiä.

Yhteydessä näitten kivikasojen kanssa tutkittiin Taschebálla myös kolme pientä kivien muodostamaa ympyrää, jossa oli syvennys keskellä. Nämät ympyrät, joita oli siellä täällä isojen kumpujen välisillä aloilla, tosin eivät sisältäneet mitään, mutta sietänevät kuitenkin mainitsemista siihen nähden, että ne muistuttavat niistä tavallisesti ympyräisistä kivilatomuksista, joita Potanin on niin lukuisasti tavannut ja kuvannutkin Mongoliassa yhteydessä "kereksurien" kanssa. Samanlaatuksia pieniä kiviympyröitä näki näiden rivien kirjoittaja myös Uránhai'issa Ujugin seuduilla (Sojotien maassa). Sielläkin oli, näet, lukuisia maakuoppia (kurgaaneja), joita tavanmukaisesti ympäröitsi valli ja hauta. Niiden ulkopuolella näkyi vielä useampia pieniä kivilatomuksia:

Ylt'ympäri ei koskaan voitu seurata näitä ympyröitä eli kivipanoksia. Eräs kumpu näytti

Mongolia.

Uránhai.

2682.

Uränhai.

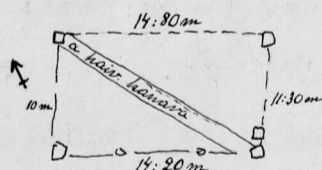
olevan poikittain ehkä 50:kin meet. Siihen oli, myöhemmin arvaten, kanava kaivettu sen halki, sillä siitä heitetty multa täytti osaksi vallihaudan. Muita Uränhai'in muinaisjäännöksiä tässä mainitsematta.

Ust Abakanskoje.

Edellä on mainittu Tascheban seuduilla oleva ^{Ust/}Abakanskojen kylä. Sen asujamet ovat suureksi osaksi mahomettilaisia ^{2 2}tatареja. Heidän entinen hautausmaansa on loivan vuoren rinteellä yläpuolella "oikeauskoisten" kirkkoa. Tässä hautausmaassa on useampia pitkäsoikeita hautakumpuja hiekasta ja kivistä, eli melkein samaa laatua, kuin "oikeauskoistenkin" haudat. Huomattavaa onkin ainoastaan se seikka, että ruumisarkuksi tavallisesti käytetään vanha vaatearkku, josta toinen pääty poistetaan. Täten kyllä vainajan vartalo mahtuu arkkuun, mutta jalat jäävät/^{sen} ulkopuolelle. Peittämättömät olivat jalat myös edellä kerrotussa 4:ssä kivikasahaudassa Taschebällä.

Tuskin?

Arbati.

Kurgaani Arbatilla.

Matkallaan Mongoliaan Minusinskistä kesällä 1889 kaivautti toht.

A.O.Heikel 21/VII Arba-

tissa Abakaninjoen latvoilla, josta karavaanitie alkaa yli Sajaani-vuoriston, kylän vieressä ja kylään vievän tien varrella kurgaanin. Se oli matalilla kivillä merkitty melkein suunnikkaan muotoiseksi. Oli joitakuuta kiviä muuallakin kuin nurkissa. Kumpu ei kohonnut maapintaa ylemmäksi kuin vähän toista meeteriä. Pidemmät sivut olivat 14,80 x 14,20 m. ja lyhyemmät 11,30 x 10 meet. Toista

2682.
Arbati.

meeteriä leveä kanava kaivettiin luoteisesta pohjoisesta
kaakkoiseen
nurkasta eteläiseen nurkkaan. Ensinnä oli musta maakerros noin 20-30 sm. vahvuutta; syrjillä ohuoin. Sitten seurasi harmaa savensekainen kerros, jota kuitenkin ei ollut melkein ensinkään kanavan pohjoispuolella, jossa maapinta alkoi pienillä ja samanlaisilla musakivillä, kuin on lähellä olevalla Abakanin rannalla. Nämät kivet ulottuivat likelle keskuutta, jossa olivat ainoastaan 60-70 sm. syvyydessä. Siitä eteläänpäin tuli näkyviin meeterin syvyydessä sammalia, joiden seassa oli luukappaleita, yksi ja toinen hiilipalanen sekä punertavaa, poltettua maata. Melkein keskellä kurgaania ja vähän syvemmällä oli tätä punertavaa maata ja hiiliä kosolta, ikäänkuin tässä olisi tulensija ollut. Tämän oletetun tulensijan alla oli kiinteä maaperä 1,30 meeterin päässä kurgaanin pinnalta. Mainitussa savikerroksessa oli myös rikkihakattuja limsiö- ja muita kivipalasia sekä luukappaleita; ainoastaan siellä ja täällä saviruukun sirpaleita. Jo kaivaustyön alussa löydettiin mustasta mullasta seuraavat esineet:

28. pronssiveitsi, 191 cm. pitkä, suurella silmukkeella varustettu ja koristamaton; varsi ei millään tarkoin eroitettu terästä. Sen kärki tuijotti ylöspäin ja oli ainoastaan 14-15 sm. maapinnan alla, kun esine löydettiin kohta pohjoisen nurkkakiven sisäpuolelta (kohta a).
29. Rautainen, latuskainen ja kaksisulkainen nuolenkärki, 123 mm. pitkä ja 4 sm. leveä, löyd. vielä likemmältä maapintaa, kuin edellinen, ja melkein kummun keskeltä.
30. Pieni rautainen, ympyrkäinen ja katken-

2682.
Arbati.

nut nuolenkärki, okaalla varustettu, löyd.
muutamasta multaturpeesta.

31. Särjettyjä kivipalasia, luusirpaleita,
hiiliä ja saviruukun kappaleita, joista e-
dellä on kerrottu.

*Tasčan kartat A.O. Heikel jul-
kaisuut kirjoituksessaan Smey- aikak.
XXVI n. 1912.*

2683.

Luettelo vuoden 1889 Jeniseiretkikunnan
ostamista muinaiskaluista, S.M.Y:lle ilmoite-
tut 8.11.89.

I. Professori J.R.Aspelinin ostamat esi-
neet.

Atshinskin piirikunnasta.

- Parnan kylä. 1. Sileä vaskipeili nelijalkaisella kannalla,
(Aspelinin jonka pää hiukan koristeinen; 128 x 126 mm.
luett.N° 1). läpimitaten; 33 mm. kannan kohdalta korkea.
2. Vaskipeilin puolisko, jonka reuna tapainen ja jossa rypälekoristeita huomattavana;
kanta pieni; 110 mm. kannan kohdalta läpi-
mitaten.
3. Kahdet rautaiset rengaskuolaimet; renkaat
molemmissa nelikulmaisesta raudasta; toisissa
renkaat 84 x 81 mm. läpimitaten, toisissa
72 x 68 mm.
4. Neljä latuskaista nuolenkärkeä raudasta
    161, 128,
102 ja 86½ mm. pitkät; 42, 41, 48 ja 25½
mm. leveät.
5. Kolmisulkainen nuolenkärki raudasta; kus- Katso jatkoa
sakin sulassa ympyräinen reikä, joista yksi alempana
särkynyt; ruoto kaartunut; pisin väli 97 mm. N° 211.